

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามแนวหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สำหรับกลุ่มโรงเรียนนิคม-เขาทอง ครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอสังเขปกการวิจัย สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

สังเขปกการวิจัย

1. จุดมุ่งหมายการวิจัย

- 1.1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 วิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สำหรับกลุ่มโรงเรียนนิคม - เขาทอง
- 1.2 เพื่อพัฒนาหลักสูตรวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามแนวหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สำหรับกลุ่มโรงเรียนนิคม - เขาทอง

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบเก็บข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ แบบเก็บข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับหลักสูตรแบ่งเป็นด้านผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน จำนวน 2 ฉบับ ด้านวิสัยทัศน์ นโยบาย เป้าหมาย จำนวน 1 ฉบับ แบบเก็บข้อมูลด้านภาษาถิ่นจำนวน 1 ฉบับ แบบเก็บข้อมูลเพลงพื้นบ้านและตำนานพื้นบ้าน จำนวน 1 ฉบับ แบบเก็บข้อมูลด้านแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา จำนวน 1 ฉบับ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร

ประชากรที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมของผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 สาระการเรียนรู้รายปี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ เป็นผู้ที่มีความรู้ด้านเนื้อหาวิชาภาษาไทยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 กลุ่มโรงเรียนนิคม-เขาทอง สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพยุหะคีรี สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 22 คน

เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัย ได้แก่ (1) แบบวิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา (ตารางสัดส่วนเวลาเรียน) (2) แบบวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยกับ องค์ประกอบการเรียนรู้ (3) แบบวิเคราะห์ความสัมพันธ์มาตรฐานช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 กับ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีชั้นป.4- 6 (4) แบบประเมิน ความสัมพันธ์มาตรฐานช่วงชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 กับ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีชั้นป.4- 6 (5) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ สาระการเรียนรู้รายปี ชั้น ป. 4 (6) แบบวิเคราะห์ความสัมพันธ์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กับสาระการเรียนรู้รายปี ป.4 (7) แบบตรวจความสมบูรณ์ของมาตรฐาน ช่วงชั้นกับสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น (8) แบบวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา (9) แบบประเมินคำอธิบาย รายวิชา หัวข้อตารางประกอบด้วย คำอธิบายรายวิชา/สาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 (10) แบบวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วยสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 หน่วยที่ 1 เรื่องเมืองพยุหะ หน่วยที่ 2 สนุกกับเพลงพื้นบ้าน หน่วยที่ 3 ซาบซึ้งในตำนาน หน่วยที่ 4 อ่านวรรณคดีไทย แบบประเมินหน่วยการเรียนรู้ (11) แบบประเมินหน่วยการเรียนรู้ (12) แบบวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหน่วยการเรียนรู้กับเวลาเรียน (13) แบบประเมินความสัมพันธ์ ของหน่วยการเรียนรู้กับเวลาเรียน (14) โครงร่างหลักสูตรภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

สถิติที่ใช้ ในการวิเคราะห์ข้อมูล หาค่าเฉลี่ยความเหมาะสม โดยใช้ค่าร้อยละของ ความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ ร้อยละ 80

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินคุณภาพหลักสูตร

คุณภาพหลักสูตร ได้จากการประเมิน โดยผู้เชี่ยวชาญเรื่องการพัฒนาหลักสูตร

จำนวน 5 คน ประเมินคุณภาพของหลักสูตร 10 ด้าน ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์การเรียนรู้ภาษาไทย ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้าน โครงสร้างของหลักสูตร ด้านผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 กับสาระการเรียนรู้รายปีชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้านคำอธิบายรายวิชา ด้านหน่วยการเรียนรู้ ด้านหน่วยการเรียนรู้กับสัดส่วนเวลาเรียน ด้านแนวการจัดการเรียนรู้ ด้านแนวการวัดและ ประเมินผลและด้านการจัดสื่อการเรียนรู้แหล่งการเรียนรู้

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ (1) โครงร่างหลักสูตร (2) แบบประเมินคุณภาพของหลักสูตร จำนวน 2 ฉบับ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไข

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสรุปรูปการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำมาปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพเพื่อนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ข้อค้นพบดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สำหรับกลุ่มโรงเรียนนิคม – เขตทอง ประกอบด้วยข้อมูล 2 ข้อดังนี้

1.1 ด้านสารสนเทศเกี่ยวกับหลักสูตร แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ

1.1.1 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับประถมศึกษาวิชาภาษาไทย

มีค่าเฉลี่ย 2.57 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับมัธยมศึกษาวิชาภาษาไทย ค่าเฉลี่ย 1.98 อยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากการประเมินของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ วิชาภาษาไทยมีค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 41.40 อยู่ในอันดับต่ำ

1.1.2 ข้อมูลด้านวิสัยทัศน์ นโยบาย เป้าหมายของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพยุหะคีรี ของกลุ่มโรงเรียนนิคม-เขตทอง สอดคล้องกันคือภายในปี 2547 ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา พัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับท้องถิ่น

1.2 ข้อมูลสารสนเทศในท้องถิ่น แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1.2.1 ข้อมูลด้านภาษาถิ่น รวบรวมได้ 41 คำ

1.2.2 ข้อมูลด้านเพลงพื้นบ้าน รวบรวมได้ทั้งหมด 72 เพลง

1.2.3 ข้อมูลด้านนิทานตำนาน รวบรวมได้ 1 เรื่อง ได้แก่ประวัติเมืองพยุหะ

1.2.4 ด้านแหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีแหล่งเรียนรู้คือ

ศูนย์วัฒนธรรมตำบลเขตทอง วัดเขาแก้ว วัดอินทาราม และภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวน 3 คน

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีดังนี้

2.1 ได้หลักสูตรวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 องค์ประกอบหลักสูตรคือ วิสัยทัศน์การเรียนรู้วิชาภาษาไทย คุณภาพผู้เรียน โครงสร้างของหลักสูตร ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รายปีกับสาระการเรียนรู้รายปี คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้กับสัดส่วนเวลาเรียน แนวการจัดการเรียนรู้ แนวการวัดและประเมินผลและการจัดสื่อและแหล่งเรียนรู้

2.2 ผลการประเมินคุณภาพหลักสูตร องค์ประกอบหลักสูตร 10 ด้าน ได้แก่

- 2.2.1 ด้านวิสัยทัศน์การเรียนรู้วิชาภาษาไทย มีค่าความคิดเห็น เป็น 2.2 – 3.0 ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยไม่ต้องแก้ไข
- 2.2.2 ด้านคุณภาพผู้เรียนมีค่าความคิดเห็นเป็น 2.4 – 3.0 ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยไม่ต้องแก้ไข
- 2.2.3 ด้านโครงสร้างของหลักสูตรมีค่าความคิดเห็นเป็น 2.6 – 3.0 ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยไม่ต้องแก้ไข
- 2.2.4 ด้านผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีกับสาระการเรียนรู้รายปี มีค่าความคิดเห็นเป็น 2.6 – 3.0 ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยไม่ต้องแก้ไข
- 2.2.5 ด้านคำอธิบายรายวิชา มีค่าความคิดเห็นเป็น 2.4 – 3.0 ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยไม่ต้องแก้ไข
- 2.2.6 ด้านหน่วยการเรียนรู้มีค่าความคิดเห็นเป็น 2.2 – 3.0 ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยไม่ต้องแก้ไข
- 2.2.7 ด้านหน่วยการเรียนรู้กับเวลาเรียน มีค่าความคิดเห็นเป็น 2.6 – 3.0 ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยไม่ต้องแก้ไข
- 2.2.8 ด้านแนวการจัดการเรียนรู้ มีค่าความคิดเห็นเป็น 2.8 – 3.0 ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยไม่ต้องแก้ไข
- 2.2.9 ด้านแนวการวัดและประเมินผล มีค่าความคิดเห็นเป็น 2.4 – 3.0 ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยไม่ต้องแก้ไข
- 2.2.10 ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ มีค่าความคิดเห็นเป็น 2.6 – 3.0 ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยไม่ต้องแก้ไข

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ข้อมูลพื้นฐานด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยน่าจะมีปัญหาตั้งแต่ระดับประถม จากผลการประเมินของกรมวิชาการนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของกลุ่มโรงเรียนนิคม – เขาทอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยต่ำที่สุดคือ 41 % จากวิชาที่ประเมินทั้งหมดซึ่งสอดคล้องกับ

แนวคิดของนักการศึกษา 2 ท่านคือ ดร.รุ่ง แก้วแดง กล่าวว่า “ครูที่ดีที่สุดคือครูที่สอนน้อยที่สุด” และสอดคล้องกับ นพ. ประเวศ วะสี กล่าวว่า “ถ้าครูยังสอนแบบถ่ายทอดเนื้อหาอีกทั้งเนื้อหาที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ สลับซับซ้อนมากขึ้น ครูก็จะขาดความมั่นใจมีความทุกข์ มีบุคลิกบีบคั้นนักเรียน นำความทุกข์นั้น ไปสู่นักเรียน เมื่อนักเรียนต้องเรียนด้วยความทุกข์ก็ไม่เกิดฉันทะ กลายเป็นคนเกลียดการศึกษา”

1.2 ข้อมูลพื้นฐานในท้องถิ่น พบว่ามีภาษาถิ่น เพลงพื้นบ้าน คำานาน อำเภอพยุหะคีรี แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น ซึ่งเป็นข้อมูลที่อยู่ในท้องถิ่น เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ที่ตื้นนั้นควรจะเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวไปหาสิ่งที่ไกลตัว จึงจะเกิดการเรียนรู้ที่ดี ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่นของตนเองย่อมจะทำให้เกิดความรักความผูกพันความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน อีกทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ทำให้ได้หลักสูตรที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับท้องถิ่น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เน้นให้มีการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน และสังคมต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะมาตราที่ 27 เน้นให้มีการจัดทำสาระของหลักสูตรตามสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.3 ข้อมูลพื้นฐานด้านวิสัยทัศน์ นโยบาย เป้าหมายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร พบว่ามีความสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา สามารถใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตร และแนวการจัดการเรียนรู้ที่จะส่งผลถึงการพัฒนาผู้เรียนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับจิตพิสัย เซอร์ตันพงษ์ (2539 : 39, 125-126) กรมวิชาการ (2545 : 51 - 60)

2. ผลการสร้างหลักสูตร

พบว่า การสร้างหลักสูตรจากระดับล่างขึ้นสู่ระดับบน แตกต่างจากหลักสูตรเดิมที่หลักสูตรถูกกำหนดมาจากเบื้องบน ทำให้ครูผู้สอนขาดความรู้และทักษะในการพัฒนาหลักสูตรด้วยตนเอง แต่การพัฒนาหลักสูตรในครั้งนี้ผู้วิจัยพบการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีจากมาตรฐานของหลักสูตรว่าผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีต้องประกอบด้วยองค์ความรู้ 3 ข้อ คือ ความรู้ (K:Knowledge) 2) ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม (A:Affective) 3) ทักษะกระบวนการ (P:Process Skill) แล้วทั้ง K ,A ,P นี้ต้องมีในการวัดผลประเมินผลทุกข้อของผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542 มาตราที่ 26 เรื่องการประเมินผลการเรียนรู้ และจากผลการวิจัยพบการจัดหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการในสาระการเรียนรู้ คือสาระที่ 1 การอ่าน สาระที่ 2 การเขียน สาระที่ 3 การฟัง การดู

การพูด สารที่ 4 หลักการใช้ภาษา สารที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม โดยแบ่งเป็น 4 หน่วย ใช้เวลาเรียนทั้งสิ้น 200 ชั่วโมงตรงตามที่กำหนดในสัดส่วนเวลาเรียนในแต่ละหน่วยมุ่งเน้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ใช้ภาษาสื่อความหมายในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ ผลการสร้างหลักสูตรได้หลักสูตรที่มีองค์ประกอบ คือ ชื่อหลักสูตร วัตถุประสงค์การเรียนรู้วิชาภาษาไทย คุณภาพผู้เรียน โครงสร้างหลักสูตรผลการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี กับสาระการเรียนรู้รายปีชั้น ป.4 คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้กับสัดส่วนเวลาเรียน แนวการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ แนวการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การจัดสื่อและแหล่งเรียนรู้ กระบวนการสร้างหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตรวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

สอดคล้องกับกระบวนการสร้างหลักสูตรของ ปราณี สังขะตะวรรธน (2536 : 56)

บุญธรรม แก้วสาร (2539 : 17-18) นาดยา ปิณฑานนท์และคณะ (2542 : 38-40) การกำหนดจุดหมายการคัดเลือกเนื้อหา ดำเนินการ โดยให้ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยเป็นผู้คัดเลือกผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและการคัดเลือกสาระการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ปราณี สังขะตะวรรธน (2536 : 56)

ธีรารัง บัวศรี (2542 : 194) สงัด อุทรานันท์ (2532 : 170-171) ว่าการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังต้องครอบคลุม ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ทักษะกระบวนการตามพัฒนาการและสอดคล้องกับวิสัย ทัศน์ใหญ่ (2537 : 93) ใจทิพย์ เชื้อรัตน์พงษ์ (2539 : 84-86) ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับกรมวิชาการ(2544 :27-28) ว่า หลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย/จุดหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตร รายวิชากลุ่มสาระ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การบริหารหลักสูตร สอดคล้องกับองค์ประกอบของกลุ่มการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย (กระทรวงศึกษาธิการ : 2545) ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ เป้าหมาย วัตถุประสงค์การเรียนรู้ภาษาไทย คุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบช่วงชั้นสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ แนวการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล สื่อและแหล่งการเรียนรู้จะเห็นว่าหลักสูตรวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นหลักสูตรระดับชั้นเรียนที่มีกระบวนการจัดหลักสูตร โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานและบุคคลในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ครูผู้สอน ผู้บริหาร ศิษยานุเทศ์และผู้รู้ในท้องถิ่นเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร โดยผสมผสานทฤษฎี แนวคิดของนักพัฒนาหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรของกรมวิชาการเพื่อให้ได้หลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียน ตอบสนองพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ตรงตามมาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กรมวิชาการ (2542 : 3 – 5) กรมวิชาการ (2545 : 10 - 11)

3. ผลการประเมินคุณภาพหลักสูตร

จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญประเมินความคิดเห็นของแต่ละองค์ประกอบหลักสูตร พบว่าหลักสูตรมีคุณภาพ รูปแบบการประเมิน กระบวนการประเมินสอดคล้องกับสังกัด อุทรานันท์ (2535 : 246-258) เดวิท แพรท (Pratt, 1980 : 409-419) เป็นการประเมินเอกสารหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลสารสนเทศในท้องถิ่นพบจุดเด่นของศิลปะและวัฒนธรรม ควรรวบรวมเป็นเอกสารประกอบการสอนหรือเป็นหนังสืออ่านประกอบการเรียนต่อไป

1.2 ควรศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ สังคม อาชีพ การดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนเพื่อเป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาที่ไม่มีข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรม

1.3 นำข้อมูลพื้นฐานที่ได้มากำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี สาระการเรียนรู้รายปี

1.4 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ควรให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหน่วยย่อยหรือแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อจัดลำดับความกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน

1.5 การนำหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรนี้ต้องดำเนินการต่อไป คือ จัดทำหน่วยย่อยหรือจัดทำแผนการเรียนรู้โดยอาจจัดทำเป็น 1 หน่วยย่อย ต่อ 1 แผนการเรียนรู้

1.6 ผู้วิจัยวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ ป.5 และ ป.6 มาให้แล้ว ควรนำไปดำเนินการในชั้นดังกล่าวต่อไป

2. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

ผู้วิจัยค้นพบขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรจากระดับล่างสู่ระดับบน ซึ่งแตกต่างจากหลักสูตรเก่าที่ถูกกำหนดโดยเบื้องบนลงสู่เบื้องล่าง ซึ่งการจัดทำหลักสูตรแบบนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงมาตรฐานของกลุ่มสาระภาษาไทยอย่างละเอียดว่า หลักสูตรต้องการให้ผู้เรียนมีคุณภาพในด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ในแต่ละข้อของมาตรฐานต้องมีสิ่งเหล่านี้ทุกข้อ เพื่อเป็นหลักยึดหรือเป็นที่ศึกษาในการวัดผลประเมินผลผู้เรียนต้องครบองค์ประกอบทั้ง 3 ข้อนี้ในทุกมาตรฐาน

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 3.1 ควรวิจัยในสาระต่างๆ ทุกช่วงชั้นเพราะจะสามารถนำไปใช้ได้ทั้งสถานศึกษา
- 3.2 โรงเรียนขนาดเล็กควรทำหลักสูตรโดยไปทำร่วมกับโรงเรียนอื่นเพราะจะได้ผ่านการตรวจสอบอย่างทั่วถึงและจะได้ทำได้ครบทุกสาระ
- 3.3 ในแต่ละช่วงชั้น ครูผู้สอนควรทำการวิเคราะห์หลักสูตรร่วมกัน